

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.05.2009, sp. zn. 21 Cdo 427/2008, ECLI:CZ:NS:2009:21.CDO.427.2008.1

Číslo: 14/2010

Právní věta: Ustanovení § 483, § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d) o. s. ř., ani jakékoli jiné zákonné ustanovení, nedává soudu možnost, aby při rozhodování o potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů ukládal dědicům povinnosti vzájemných „výplat na dědický podíl“, byť s odkazem na závěť zůstavitele.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.05.2009

Spisová značka: 21 Cdo 427/2008

Číslo rozhodnutí: 14

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Řízení o dědictví po J. Ch., zemřelém dne 11. 8. 2001 (dále též jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 1. 10. 2001. Provedením úkonů v tomto řízení byl pověřen JUDr. O. H., notář v P. (§ 38 o. s. ř.).

Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 28. 8. 2002 určil obvyklou cenu majetku po zůstaviteli 9 845 957,19 Kč, výši zůstavitelových dluhů 788 371,60 Kč a čistou hodnotu dědictví po zůstaviteli 9 057 585,60 Kč.

K odvolání B. Ch. Městský soud v Praze usnesením ze dne 30. 12. 2002 usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 20. 9. 2004 rozhodl, že „po právní moci tohoto usnesení bude soud namístež J. N., zemřelého dne 4. 2. 2004, jednat jako s účastníkem řízení s V. N.“.

Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 13. 1. 2006 určil obvyklou cenu majetku po zůstaviteli 10 882 266,60 Kč, výši zůstavitelových dluhů 788 371,60 Kč a čistou hodnotu dědictví po zůstaviteli 10 093 895 Kč.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 usnesením ze dne 9. 11. 2006 potvrdil, že celé dědictví nabyli pozůstalá dcera M. Ch. „podílem 98,1623 %“, pozůstalá manželka B. Ch. „podílem 1,3783 %“, H. P.

„podílem 0,2297 %“ a V. N. „podílem 0,2297 %“ (výrok I.), stanovil JUDr. O. H. odměnu a náhradu hotových výdajů „v celkové částce 36 896 Kč“ (výrok II.) a uložil „účastníkům řízení“, aby „uhradili na ně připadající části náhrady znalečného určeného zdejším rozhodnutím ze dne 2. 5. 2006 v celkové výši 7556,50 Kč“ (výrok III.); současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.). Uvedl, že „dědici mezi sebou neuzavřeli dohodu o vypořádání“, a že „proto soud potvrdil nabytí dědictví těm dědicům, jejichž dědické právo bylo prokázáno dle § 483 obč. zák. podle jejich dědických podílů“.

K odvolání B. Ch. a M. Ch. M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 28. 6. 2007 změnil usnesení soudu prvního stupně a potvrdil, že „celé dědictví, do kterého náleží majetek v celkové obvyklé ceně 10 882 266,60 Kč, uvedený v odůvodnění usnesení ze dne 13. 1. 2006, kromě jiného vklad u Z. banky ve Švýcarsku, se zůstatkem ke dni smrti zůstavitele 83 172,45 CHF, tj. v kurzu v době smrti zůstavitele 1 870 049,36 Kč, nabývá pozůstalá dcera M. Ch. s tím, že je povinna vyplatit na dědický podíl B. Ch. částku 150 000 Kč, na dědický podíl H. P. částku 25 000 Kč a na dědický podíl J. N., zemřelého 4. 2. 2004, k rukám jeho procesního nástupce V. N., rovněž částku 25 000 Kč“ a že „B. Ch. nabývá částku 150 000 Kč, H. P. částku 25 000 Kč, J. N., zemřelý 4. 2. 2004, rovněž částku 25 000 Kč, které jim vyplatí M. Ch.“ (výrok I.); současně ve výrocích II., III. a IV. usnesení soudu prvního stupně potvrdil (výrok II.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok III.). Uvedl, že „zůstavitel ve své závěti ze dne 28. 3. 2001 zcela jasně projevil svoji vůli tak, že veškerý jeho majetek má nabyt pozůstalá dcera M. Ch., která má vyplatit pozůstalé manželce B. Ch. 150 000 Kč, H. P. 25 000 Kč a V. N. též 25 000 Kč“; že „napadený výrok I. usnesení soudu prvního stupně proto odvolací soud ve výroku I. tohoto rozhodnutí změnil tak, aby jím bylo dědicům potvrzeno nabytí dědictví v souladu s vůlí zůstavitele vyjádřenou v jeho závěti ze dne 28. 3. 2001“; že „setrvává na názoru, že v rozhodnutí o dědictví není nutné vyjmenovávat jednotlivé věci, které dědici nabývají, nejde-li o nemovitost, což je právě v posuzovaném případě“; že „však zohlednil, že předmětem dědění je v tomto případě mimo jiné i vklad u švýcarské banky a nelze vyloučit potíže dědičky při nakládání s těmito finančními prostředky“; že „se zřetelem k uvedené skutečnosti soud ve výroku I. tohoto rozhodnutí též specifikoval zmíněný majetek, který se nachází v cizině“; že „odvolání podané poz. manželkou B. Ch. není důvodné“; že „poz. manželka mimo jiné zpochybňuje některá aktiva a pasiva dědictví“; že „takové výhrady jsou však opožděné, protože soud již vydal pravomocné usnesení o určení obvyklé ceny majetku zůstavitele, výši dluhů a čisté hodnotě dědictví“; že „také výhrady pozůstalé manželky, že existovala další závěť, která se měla ztratit při vloupání M. Ch. do bytu v P. 4, kde žil zůstavitel s pozůstalou manželkou ve společné domácnosti, jsou zcela nedůvodné“; že „jde totiž o účelové tvrzení poz. manželky“; že „v tomto dědickém řízení nebyla předložena jiná závěť, než-li závěť ze dne 28. 3. 2001, ze které správně vychází napadené usnesení o dědictví“.

Proti usnesení odvolacího soudu podala B. Ch. dovolání. Namítá, že „zůstavitel pořizoval závěť s úmyslem podělit své nejbližší pro případ své smrti ze svého majetku“; že „Městský soud v Praze špatně posoudil tuto listinu v tom směru, že oddělil první větu od druhé a vytvořil tak dojem, že první větou se stává pozůstalá dcera univerzálním dědicem a na základě druhé věty závěti má pouze vyplatit družku (dnes pozůstalou manželku) a bratrance a nevlastní sestru“; že „zůstavitel jistě měl v úmyslu podělit všechny osoby uvedené v závěti tak, jak rozhodl soud prvního stupně, neboť pokud by tomu tak nebylo, je tady možný další výklad této poslední vůle, a to ten, že pouze movitý majetek se dědí dle jednotlivých podílů mezi 4 dědice a nemovitý majetek univerzálně připadá pozůstalé dceři M. Ch.“; že „je třeba ještě k tomu připomenout, že nemovitý majetek dědictví neobsahovalo“; že „soud také pochybil procesně, když nevyslechl B. Ch. a rozhodl po jednání, na které se jmenovaná řádně omluvila, a nemohla tak sdělit soudu skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci samé“. Navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o usnesení, proti kterému je podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 243a odst. 1, věty první, o. s. ř. bez nařízení jednání a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z obsahu spisu vyplývá, že dne 28. 3. 2001 zůstavitel sepsal vlastní rukou závěť, v níž uvedl, že „odkazuje movitý i nemovitý majetek své dceři paní M. Ch.“ a že „z movitého majetku si přeje, aby jeho dcera vyplatila paní B. U. 150 000 Kč, paní H. P. 25 000 Kč a panu J. N. také 25 000 Kč“.

Podle ustanovení § 476 odst. 1 a 2 obč. zák. zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou, nebo ji zřídit v jiné písemné formě za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu. V každé závěti musí být uveden den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, jinak je neplatná.

Podle ustanovení § 476 odst. 1 obč. zák. v závěti zůstavitel ustanoví dědice, popřípadě určí jejich podíly nebo věci a práva, které jim mají připadnout. Nejsou-li podíly více dědiců v závěti určeny, platí, že podíly jsou stejné.

Podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Vznikne-li pochybnost o obsahu právního úkonu z hlediska jeho určitosti nebo srozumitelnosti, je třeba se pokusit pomocí výkladu právního úkonu o odstranění takové nejasnosti. Podle ustálené judikatury soudů výklad právního úkonu může směřovat jen k objasnění toho, co v něm bylo projevováno, a vůle jednajícího se při výkladu právního úkonu vyjádřené slovy uplatní, jen není-li v rozporu s jazykovým projevem; tato pravidla se uplatní i při výkladu písemného právního úkonu, včetně takového, který lze platně učinit jen písemně. V případě, že nejasnost právního úkonu nelze odstranit ani pomocí výkladu projevu vůle, je právní úkon neplatný (§ 37 odst. 1 obč. zák.). Pomocí výkladu právního úkonu přitom není dovoleno měnit smysl a obsah jinak jasného právního úkonu.

Podle ustanovení § 483 obč. zák., nedojde-li k dohodě, soud potvrdí nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno.

Podle ustanovení § 484, věty první, obč. zák. soud potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů.

Podle ustanovení § 175q odst. 1 o. s. ř. soud v usnesení o dědictví a) potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici, nebo b) potvrdí, že dědictví, které nenabyl žádný dědic, připadlo státu, nebo c) schválí dohodu o vypořádání dědictví nebo dohodu o přenechání předluženého dědictví k úhradě dluhů, nebo d) potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě.

Neuzavřou-li dědici dohodu o vypořádání dědictví, zákon nepřipouští, aby vypořádání dědictví provedl soud autoritativním rozhodnutím (srov. § 483 obč. zák.). V usnesení o dědictví soud v tomto případě potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů (tj. procentem nebo zlomkem) tak, jak vyplývají z dědění ze zákona, ze závěti nebo z obou těchto důvodů (srov. § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.); je-li dědický podíl některého dědice modifikován v důsledku zápočtů (§ 484, věta druhá a třetí, obč. zák.), je třeba to v usnesení vyjádřit a potvrdit nabytí dědictví podle takto upravených dědických podílů.

Také v případě, že zůstavitel v závěti určil konkrétní věci a práva, které mají jednotlivým dědicům připadnout (srov. § 477 odst. 1 obč. zák.), musí soud, nebyla-li uzavřena dohoda o vypořádání

dědictví, potvrdit dědicům nabytí dědictví podle jejich dědických podílů (srov. § 483, § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.). V usnesení o dědictví soud za takových okolností stanoví dědický podíl zlomkem (procentem) odpovídajícím ceně konkrétní věci nebo práv, jež podle závěti dědici připadají, v poměru k ceně celého dědictví; nepotvrzuje tedy nabytí konkrétních věcí nebo práv jednotlivými dědici, neboť pro takový postup aktuální právní úprava (tj. ustanovení § 483, § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.) nedává prostor (k tomu srov. např. § 552 a násl. a § 647 a násl. Obecného zákoníku občanského, vyhlášeného císařským patentem ze dne 1. 6. 1811 č. 946 Sb. z. s., který byl pro území Republiky československé recipován zákonem č. 11/1918 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

V posuzovaném případě odvolací soud při postupu podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. dospěl ke správnému závěru, že zůstavitel závěti ze dne 28. 3. 2001 povolal k dědění jak M. Ch., tak i B. U., H. P. a V. N.; nesprávně však, jak je z výše uvedeného zřejmé, formuloval výrok napadeného usnesení (tj. výrok I.), kterým rozhodl o potvrzení nabytí dědictví po zůstaviteli (§ 483, § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.).

Ve vztahu k formulacím užitým odvolacím soudem v uvedeném výroku (tj. výroku I.) posuzovaného usnesení je na místě zdůraznit, že ani ustanovení § 483, § 484, věta první, obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d) o. s. ř., ani jakékoliv jiné zákonné ustanovení, nedává soudu možnost, aby při rozhodování o potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů ukládal dědicům povinnosti vzájemných „výplat na dědický podíl“, byť s odkazem na závěť zůstavitele.

Na místě je současně dodat, že výrok ukládající povinnost zaplatit „na dědický podíl J. N., zemřelého 4. 2. 2004, k rukám jeho procesního nástupce V. N., nar. 1956“, by navíc byl i materiálně nevykonatelný.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné. Nejvyšší soud proto toto usnesení zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).